

A TISZATÁJ DIÁKMELLÉKLETE

176. szám

BOLDOG ZOLTÁN

Az olvasás nélküli irodalom

AVAGY NEVELHETJÜK-E LÁZADÁSRA A DIÁKOKAT?

Az elmúlt évek irodalomtanításról szóló vitái közül kiemelkedik a Jókairól, a műveinek tantervi szerepéről szóló újra és újra fellángoló disputa. 2020-ban Fenyő D. György, az ELTE Radnóti Miklós Gyakorlóiskolájának tanára, a Magyar tanárok Egyesületének alelnöke nyilatkozott úgy, hogy többek között Jókait is levénné a kötelezők listájáról, mert véleménye szerint a mai diákok számára a XIX. század megbecsült írója „már szinte olvashatatlan”.¹ Nényei Pál, a Budai Ciszterci Szent Imre Gimnázium tanára sok kérdésben polemizálva Fenyő D. Györggyel végül szintén arra a következtetésre jutott, hogy Jókai műveit közepszerűségük miatt kellene kihagyni a tananyagból.² Idén februárban pedig Tóth Krisztina nyilatkozott úgy, hogy Az arany embert levénné a kötelező olvasmányok listájáról.³

Bár jelentős szakmai válaszreakció nem érkezett a fenti felvetésekre, és inkább csak a közösségi oldalak kommentszekciójában parázslott tovább a vita, a 2020-ban elfogadott és felmenő rendszerben bevezetett kerettantervek egyértelműen Jókai taníthatósága mellett foglaltak állást. De mintha mégis átszivárgott volna a szakmai észrevételekből néhány érv az oktatáspolitikai döntéshozók fülébe, hiszen 7. osztályban *A kőszívű ember fiai* mindössze az ajánlott olvasmányok közé került be, és a törzsanyagban átvette a helyét *A huszti beteglátogatók* és *A nagyenyedi két fűzfá*. A félreértés elkerülése végett a 7. és 8. osztályosoknak szóló kerettanterv *A nagyenyedi két fűzfát* egyedülként jelöli ki a Jókai-életműből mint kötelező olvasmányt, nem adva más alternatívát a tanárnak, mint ahogy Mikszáth Kálmán, Móricz Zsigmond vagy William Shakespeare esetében teszi.

A 2020-ban nyilvánosságra hozott gimnáziumi kerettanterv a 9. és 10. évfolyam számára két elbeszélést jelöl meg a törzsanyagban (ezek közül az egyiket később novellaként minősíti): *A tengerszem tündérét* és *A huszti beteglátogatókat*, a regények közül egyedüli Jókai-műként, tehát a választás lehetőségét szintén kizárva *Az arany embert* nevezi meg kötelezőként.

---

¹ L. Talabér Dominika Fenyő D. Györggyel készített interjúját: http://eduline.hu/kozoktatas/Jokait_es_a_Bank_bant_levennem_a_kotelezok_LZSLXJ (Utolsó megtekintés: 2020. 06. 15.)

² Az erről szóló vita a Heti Válasz 2017. november 30-án megjelent számában olvasható.

³ https://konyvesmagazin.hu/friss/tizenegyest_ott_anna_toth_krisztina_olvasas.html?fbclid=IwAR2yju_nnjR-n_jv15dYS334FV0zZ3FUdmcnaftT2yRTzfzOlauPLSiQ86qA&utm_source=mandiner&utm_medium=link&utm_campaign=mandiner_202102&utm_source=mandiner&utm_medium=link&utm_campaign=mandiner_202102

Jelen írásnak nem célja a Jókai taníthatóságával kapcsolatos viták felelevenítése és kommentálása, hiszen a kerettanterv iránymutatása egyértelmű: Jókai művei megkerülhetetlenek a diákok számára.

Így aztán jelen esszé beletörődve ebbe a helyzetbe olyan módszertani tippeket próbál nyújtani Jókai műveinek iskolai keretek között történő feldolgozásához, melyek megkönnyítik a magyar szakos kollégák dolgát. De ugyanígy érdemes lehet megfontolni mindezen szempontokat a szülőknél és a diákoknál is, hiszen számukra is fogódzókat próbál adni két olyan művel kapcsolatban, amelyek idáig nem szerepeltek az általános és középiskolás anyagban. *A nagyenyedi két fűzfáról* és *A huszti beteglátogatókról* szól e módszertani dolgozat, hiszen ezek – valljuk be őszinte magyartanári szívvvel – sokunknak szintén újdonságot jelentenek.

Ez az újdonságérzet azonban nem kell, hogy megijesszen bennünket, mert bár kényelemből gyakran ragaszkodunk a megszokotthoz, a komfortzóna (talán ez a kifejezés lesz az év szava!) elhagyása van annyira izgalmas, mint *A kőszívű ember fiainak* tizedik újraolvasása. Ráadásul ezzel a két Jókai-prózával nem jár rosszul sem a tanár, sem a diák, de talán még a szülő sem. *A nagyenyedi két fűzfa* lényegesen rövidebb, mint *A kőszívű ember fiai*, és közelebb hozható a diákokhoz, hiszen főszereplői diákok. *A huszti beteglátogatók* jelentősen könnyebben emészthető, mint *Az arany ember*, amelyet a diákok tetemes része – ne legyenek illúzióink – nagyrészt filmként ismer meg (vagy még úgy sem).

A módszertani segédlet jelentős része azzal foglalkozik, miként motiválható a diák, hogy elolvassa a regényt, a novellát vagy ezek egy-egy részletét, és hogy magáénak érezze az abban felmerülő problémákat. Így az ötletek gyakran nem arra építenek, hogy mindenki elolvasta a regényt, a novellát, hanem megpróbálják bevonni a diákokat egy folyamatba, egy szövegközpontú, talán élményszerzésre is alkalmas párbeszédbe. Tehát olyan lehetőségeket próbálunk felvázolni, amelyek mentén a diákok bekapcsolódhatnak a Jókai-értelmezésbe, és úgy is fejleszthetik saját képességeiket, készségeiket az órán, hogy magát a szöveget nem olvasták.

Irodalomélvezet lehet-e olvasmányélmény nélkül? – merülhet fel a kérdés. Erre bölcsnek álcázott keleti (vagy csak kelet-európai) gondolkodóként szintén egy kérdéssel felelek: megfosztható-e valaki az irodalomtól az olvasmányélmény hiányában? Hiszen ma már rengeteg eszköz áll rendelkezésre ahhoz, hogy a mű olvasásának hiányában is irodalomélményt szerezzünk a diákoknak. És ha ügyesek vagyunk, talán az óránk hatására mégis kézbe kerül az akkor már nem is olyan kötelező olvasmány.

A ráhangolódás fontossága

Bármely tananyag feldolgozását érdemes a ráhangolással, ráhangolódással kezdeni, hiszen nem szabad elfelednünk, hogy a diákok kényszerből ülnek az óráinkon. Ebből a kényszerből adódóan szellemi szabadságuk, kreativitásuk, együttműködésük akkor emelhető a legmagasabb szintre, ha elfeledtetjük velük ezeket a körülményeket, és olyan helyzeteket alakítunk ki, amelyekben szabadabbnak érezhetik magukat, amelyek segítségével élményeket szerezhhetnek. Erre nem a legmegfelelőbb egy ismeretfelmérő röpdolgozat, amely azt teszteli, ki olvasta a novellát, regényt vagy elbeszélést, és ki mennyit értett vagy éppen nem értett meg belőle. Ezzel már az osztály egy részét elveszíthetjük, hiszen nekik az lesz a maradandó élményük Jókairól, hogy érte is megkapták a kegyetlen egyest vagy a kegyelemkettést. Innentől

nem válnak érdekeltté az órán, passzívak lesznek, elutasítók, esetleg bomlasztók vagy egyenesen lázadók, forradalmárok. Pedig a tanárok célja az, hogy ne Jókai ellen, hanem éppen Jókai-val tanítsanak meg lázadni. Egyébként is kényelmesebb nekünk, tanároknak megszervezni a saját pedagógiai forradalmunkat, mintha a diákok teszik ezt meg a hátunk mögött.

Egy ideális ráhangoló óra olyan, hogy a tanulóknak kezdetben sejtelmük sincs, hogyan jutnak el a tananyaghoz, olyan messziről indítja a tanár a kérdését. Ehhez érdemes olyan munkaformát választani, amely fejleszti a diákokat szociálisan, és bátorságot, lendületet ad a továbbiakhoz. Ilyen például a páros munka, de három-négy fős csoportokban is érdemes dolgozni, figyelve arra, hogy mindenki szóhoz jusson. Célszerű beosztani az időt, és jelezni, ha egy-egy megszólalónál lejárt a hozzászólásra biztosított keret. Ez később más tantárgyaknál, sőt a munkahelyi körülmények között is fontos lesz, megtaníjtja betartani a diák számára az időkereteket (*time management*).

Az ideális ráhangoló kérdés nemcsak felkelti az érdeklődést, hanem maga is készséget és képességet fejleszt, állásfoglalásra készítet, vitahelyzetet generál. A legfontosabb tulajdonsága ezen felül, hogy azonosulási lehetőséget teremt a diákok számára, akik rácsodálkozhatnak, hogy érintettek a témában.

Ilyen ráhangoló provokatív kérdés és feladat lehet *A nagyenyedi két fűzfa* feldolgozásához a következő: „Fellázadhatnak-e a diákok tanáruk, igazgatójuk akaratával szemben? 3 fős csoportban foglaljanak állást a kérdésben, és gyűjtsenek álláspontjuk alátámasztására legalább 3 érvet! Egy-egy konkrét vagy elképzelt példa, eset is érvenek számít. A csoport minden tagjának 1-1-1 perce van a megszólalásra, és a csapat ezután 2 percben összegezze véleményét!”

Remélhetőleg a feladat nagy felhőrdülést, izgalmat, izgatottságot okoz a diákok között, és érdekeltté válnak az érvek megfogalmazásában, hiszen nagy eséllyel érte már őket olyan sérelem, amellyel szemben fellázadtak vagy szívesen fellázadtak volna.

Miután kellőképpen érdekeltté tettük a jelenlévőket a téma feldolgozásában, akik megosztották egymással gondolataikat, elkezdhetünk közelíteni Jókaihoz. Mielőtt azonban belekezdenénk a regény elemzésébe, érdemes felmérnünk, ki olvasta *A nagyenyedi két fűzfát*, és ez alapján differenciálni az egyes tanulókat – külön jutalmazva azokat, akik átfogó ismeretek birtokában vannak, és így segíthetik a munkánkat.

Differenciálás és választható projektfeladatok – A nagyenyedi sok-sok fűzfa

A mai modern pedagógia egyik kiemelt követelménye és divatszava a differenciálás, amelynek alapelve, hogy a különböző képességű és felkészültségű tanulók a kompetenciáikhoz leginkább illő, a fejlődésükhöz leginkább passzoló feladatot kapjanak.

Egy kötelező olvasmány kapcsán nemcsak az eltérő képességek jelentenek problémát, hanem az ismeretek más-más szintje is. Akad, aki nem olvasta az elbeszélést, míg más félbehagyta, mert nem tetszett neki. A következő csoport elolvasta, mert félt az elégtelentől, és egyébként is szeretne mindenből ötös lenni. Míg csak az osztály egy parányi részét jelentik azok, akik olvasták és élvezték is a regényt. Ezért is érdemes egy attitűdvizsgálatot tartani nyitott mondatok segítségével, hiszen így könnyen felmérhetjük, kik azok, akiket Jókai lázba hozott, mert a többieket még mindig nekünk, magyartanároknak kell felhergelnünk Jókai-val.

Ennek az attitűdvizsgálatnak a nyitott mondatai lehetnek a következők, amelyeket mindenki egyénileg fejez be: „Tetszett az olvasmány, mert...”, „Nem tetszett az olvasmány, mert...”, „Nem olvastam, mert...”. A válaszok maguk is gyakorlásnak tekinthetők, és arra neve-

lik a 7. osztályos tanulókat, hogy megszólalásaikban mindig használjanak érveket, tudatosítva azt, hogy kijelentéseik ezek nélkül súlytalanná válhatnak.

Ezen válaszok alapján három csoportba sorolható az osztály, akiknek különböző típusú feladatokat adhatunk, hiszen már az óra megkezdésének pillanatában más-más szinten állnak Jókaiából. Az a tanár saját felelőssége, hogyan bünteti a „nemolvasókat”, de a gyakori és súlyos retorzió könnyen elidegenítheti a tantárgytól a tanulót.

A legnehezebbnek az a csoport tűnhet, amelyik nem olvasta *A nagyenyedi két fűzfát*. Valójában nekik könnyű feladatot adni, hiszen egy olyan kontextust teremthetnek a szövegelemzéshez, amely az olvasmányra koncentrálok tudását egészíti ki. Ez a mozaikosságra épülő módszer azért is praktikus, mert így minden csoport ad a másiknak egy tudásdarabkát, még akkor is, ha ők látszólag ajándék nélkül érkeztek a Jókai-brainstormingra.

A „nemolvasók” csoportjának ideális feladat lehet egy olyan kutatómunka, amely arra fókuszál, mennyire lázadó természetű volt Jókai Mór. Akár azt a címet is adhatjuk a projektüknek: *A lázadó Jókai*. A lázadó jelző ebben az esetben tágan értelmezhető, akár poétikai, politikai, magánéleti szempontból is. A kutatómunka érdemi része a csoporton belüli feladatok szétosztásával kezdődhet, amelynek önálló, a csoportra bízott delegálása attól függ, mennyire járatosak ebben a diákok (ha még nem járatosak, érdemes a tanárnak erre is szánni néhány percet, hiszen a többi csoportot is érinteni fogja a probléma).

A „nemolvasók” az anyaggyűjtést elkezdhetik a tanórán akár telefonjuk segítségével is. Nem kell feltétlenül mindenkinek mobillal rendelkeznie egy-egy csoportban, elég, ha csak egyikük végzi a kutatást, míg a többiek az információk elrendezésével foglalkoznak, hiszen erre a felnőtt életben is nagy szükségük lesz, diákként pedig a rendszerezési képességet fejleszti.

A második csoportba azok tartozhatnak, akik olvasták a művet, de nem tetszett nekik. Őket azért célszerű külön egységként kezelni, mert motivációjuk alacsonyabb azokénál, akiket megnyert magának a Jókai-mű. Ha olyan választható projektfeladatcsomaggal kínáljuk meg őket, amelynek segítségével felfedezhetik *A nagyenyedi két fűzfa* erényeit, akkor akár a viszonyuk is megváltozhat az olvasottakhoz. Ilyen választható feladatok lehetnek a következők (a három közül egyet kell választani):

Védjék meg a diákokat! Legyenek a nagyenyedi diákok ügyvédjei, szószólói, és igazolják, hogy az igazgatói utasítással szembeni lázadásuk ésszerű volt a regényben felvázolt helyzet tekintetében! A csapat egyik tagja adja elő az érvelést!

Készítsenek 3 mémet, amely a regény legfontosabb fordulópontjaira fókuszál, és a csapat egyik tagja szóban mutassa be a mémeket, amelyeket előzetesen megoszt az osztállyal (pl. a Google Classroom segítségével).

Emeljenek ki három érdekes jelenetet a regényből, és a csapat jelenítse meg állóképformájában a szituációkat! Várják meg, hogy az osztály kitalálja-e, mit ábrázol a jelenet! Ha nem sikerül kitalálni, segítő mondatokkal vezessék rá osztálytársaikat a megoldásra!

A harmadik csoportba azok a diákok sorolhatók, akiknek tetszett a Jókai-mű. Ők feltételezhetően kifejezetten várják, hogy új összefüggésekre találjanak rá, elemzési szempontokat kapjanak az események, a karakterek értelmezéséhez és a nyelv használatához. Őket nem kell olyan mértékben motiválni, mint az előző két csoportot, de nekik is érdemes felkínálni a választás lehetőségét, hiszen ezzel magyartanárként éppen azt demonstráljuk, hány különböző megközelítése lehet egy irodalmi szövegnek.

Ezek a választható feladatok a következők lehetnek:

Készítsék el az alábbi szereplők jellemterképét: Tordai Szabó Gerzson, Zetelaky József, Karassiy Áron és Trajtzigfritz! A csapat egyik tagja ismertesse, hogy a bemutatott jellemek mely tulajdonságai befolyásolták leginkább a regénybeli események menetét!

A következő értékelés a Moly.hu felületén olvasható Jókai regényéről, ahol maximum 5 csillaggal lehet értékelni egy könyvet: „Igazából a történet jobb volt, mint A kőszívű ember fiai, viszont a nyelvezete... az valami borzalom. Jól volt a magyartanárunk, mikor kitalálta ezt, hogy 7.-ben kötelező olvasmány? Nem.

De mivel a történet jó volt így megadom a 3,5 csillagot.” Kommentálja a csapat egy 5-10 mondatos hozzászólással a fenti véleményt!

Készítsenek egy olyan reklámot a Jókai-regényről, amely saját korosztályukat célozza! A reklám az iskolaujságban jelenne meg, és maximum 5-15 mondat hosszúságú lehet! Kereszenek, készítsenek vagy tervezzenek megfelelő illusztrációt a reklámhoz!

A fenti projektek nem egy tanóra alatt valósíthatók meg, hanem legalább 3-4 alkalmat igényelnek az elkészítéssel és a bemutatással együtt. A feladatok elég változatosak, hiszen gyakoroltatják az érvelést, egy csipetnyi drámapedagógia is található bennük (állóképek), és alkalmazkodnak azokhoz a digitális formákhoz, amelyeket a diákok a mindennapokban is használnak (mémek). Érdemes minden esetben a csoportokra bízni a döntést, hiszen a vitakultúra fejlesztésében ennek is nagy szerepe lehet. A tanárnak ott érdemes beavatkozni, és segíteni egy-egy csoport munkáját, ahol a témaválasztás első fázisán nem jutnak túl.

A mémek például azért alkalmasabbak egy olyan csoport megmozgatására, amelynek nem tetszett a regény, mert a műfaj lehetőséget ad a kritika megfogalmazására. Ezzel szemben a reklámot annak a csapatnak célszerű feladatként adni, akik elismerő véleményükből adódóan hitelesen tudják korosztályuknak ajánlani a könyvet. De mindkét csapatnál (akik olvasták a regényt) található olyan feladat, ahol nem kell feltétlenül ismertetni álláspontjukat a regénnyel kapcsolatban, így nem kényszerítjük őket a véleményük kimondására.

Ez a 3-4 óra természetesen csak a regény feldolgozását tartalmazza, így jogosan merülhet fel a kérdés: mi legyen a tananyaggal? A tankönyvben szereplő szöveg feldolgozása a tanulási folyamat legkevésbé izgalmas részének tűnik. A legtöbb tanár próbálja vázlattá tömöríteni az itt található információkat, ezzel azonban a motiválatlan tanulók számára még unalmasabbá, szárazabbá teszi a tananyagot. Ráadásul a diák még kevésbé mélyítheti el a tankönyvben szereplő tudást, hiszen nem jelent neki akkora erőfeszítést annak megszerzése (amire energiát szán a diák, az a szociálpszichológia jelenlegi eredményei szerint mélyebben bevészódik, elmélyül).

A száraz és unalmas tananyag fellazítására alkalmas eszköznek tűnik a játékosítás (*gamification*). Ez azt jelenti, hogy akár kétfős csapatba szervezve a gyerekeket egy 10 kérdéses kvízt állíthatunk össze, és a három dobogós helyezést elért csapatot jelessel jutalmazhatjuk. Ebben az esetben is elég, ha a két diák közül az egyik rendelkezik okostelefonnal, hiszen a fenti játékos versenyre az online kvízfelületek a legalkalmasabbak, amelyek nemcsak a kitöltés pontosságát, hanem az időt is mérik. Ilyen ajánlott felület többek között a Quizizz, a Quizlet vagy a Kahoot.

Olyan online teszteket érdemes összeállítani, amelyek a kerettantervi fogalmakra összpontosítanak, és a tankönyvekben is általában kiemelt helyen szerepelnek. Így elérhetjük azt, hogy a diák felismerje: nem a tanár tanítja őt, hanem ő maga tanul. Így érdekeltté válik a saját

tanulási folyamatában, a megszerzett tudása stabilabb lesz, és még jegyet is tud szerezni a teszt alapos és gyors kitöltésével.

A fenti szemlélet és módszertani megközelítés talán alkalmas lehet arra, hogy a diákoknak némi élményt szerezve közelebb hozza őket az irodalomhoz, és bemutassa nekik: Jókai nem is olyan távoli, érthetetlen szerző, mint ahogy azzal a felsőbb évfolyamba járók riogatták őket. A csoport- és projektmunkával elkerülhetők a tananyagtól és a tantárgytól elidegenítő büntető elégtelenek, és lehetőség adódik arra, hogy a földbe szúrt sok-sok botból valódi fűzfák nőjenek, azaz a gondolkodás a tanórán és az iskolán kívül is tovább folytatódjék.

A huszti beteglátogatók – A ráhangolódástól az órai feldolgozásig

Új 10. osztályos kötelező olvasmányként jelent meg a 2020-as gimnáziumi kerettantervben Jókai Mór *A huszti beteglátogatók* című novellája. A szöveg zavarbaejtően rövid, főleg *Az arany ember*hez képest, amelyet diák- és tanárgenerációk sora száműzött a hosszú nyári szünetre, hogy majd a 11. osztályt ennek a regénynek az elemzésével kezdik. Most diák és tanár egyaránt nehéz helyzetbe került, hiszen a megújult menetrend szerint mindenképpen bele kell passzírozni a pedagógusnak a 10. osztály legvégére Jókai nagyprójájának tárgyalását, feldolgozását. Mivel ez a diákok tanév végi motivációját tekintve szinte lehetetlennek tűnik, vélelmezhető, hogy sokan fogják inkább *A huszti beteglátogatók*ra alapozni a tudásukat, és talán ennek a nyár közeli nyomásnak a pedagógusok is könnyebb szívvel engednek majd.

A huszti beteglátogatók lehet az a Jókai-mű, amelyet a 10.-es diákoknak esélyük van megismerni. A novella órán elolvasható, feldolgozható, és olyan irodalmi és nem irodalmi problémákat érint, amelyek egyaránt segítik a tanár és a diák munkáját.

A 16-17 éves korosztálynál a ráhangolódás már olyan komolyabb kérdéssel is indulhat, amely sokakat érinthetett közülük. Fontos, hogy bevezető problémafelvetésünk életközeli legyen, hiszen a diákok szemében a haszonelvű szemlélet (mire jók a tanultak és maga az irodalomóra) központi kérdéssé vált az utóbbi időben. Ennek jegyében egy olyan feladatot adhatunk, amelyet páros munkában készíthetnek el: „Hogyan viselkedjünk beteglátogatás alkalmával? Írjanak három jó tanácsot, amelyeket kortársaiknak érdemes lenne megfogadniuk!”

Miután a ráhangoló feladatot meghallgattuk, a csoportalakítás következhet. A 3-4 fős csapatok olyan elemzési szempontokat kapnak, amelyek megkövetelik a friss szövegismertetet, így nem praktikus otthon elolvasandó novellának kijelölni *A huszti beteglátogatók*at. A szempontokat tartalmazó feladatokat viszont azért kell mindenképpen az egyéni órai olvasás előtt kiosztani, mert a diákok így fogják megérteni, hogy nincsenek univerzális novellaelemzési szempontok, hanem mindig az adott szöveghez érdemes keresni a legtermékegyebb megközelítésmódokat. Ennek hangsúlyozása azért elhanyagolhatatlan, mert a diákok az írásbeli középszintű érettségi novellaelemzése előtt tudatosíthatják: az egyes szempontok nélkül nem is érdemes belekezdeni az értelmezésbe, hiszen nem tudják, hova helyezték a hangsúlyt.

Ilyen szempontok lehetnek a következők, amelyeket a 3-4 fős csoportok között akár véletlenszerű módon ki is sorsolhatunk:

Hogyan írja fölül a beteglátogatással kapcsolatos olvasói elvárásainkat Jókai novellája? A csapat egyik tagja 2 percben mutassa be az osztálynak a közös munka eredményét!

Olvassák újra Kölcsey Ferenc *Huszt* című epigrammáját, és hasonlítsák össze a vár ábrázolását *A huszti beteglátogatók*ban találhatóval! Mutassák be, hol található Huszt vára! A csapat egyik tagja 2 percben foglalja össze az osztálynak a közös munka eredményét!

Mutassák be a novella legfontosabb fordulatait, és térjenek ki arra, milyen tanulságok fogalmazhatók meg a történet olvasása után! A csapat egyik tagja 2 percben foglalja össze az osztálynak a közös munka eredményét!

Ismételjék át a trójai faló történetét (9. osztályos anyag)! Miben hasonlít az ókori történet és Jókai novellája? Keressenek hasonlóságokat és különbségeket! A csapat egyik tagja 2 percben mutassa be az osztálynak a közös munka eredményét!

Keressenek olyan elemeket a szövegben, amelyek humorossá tehetik az olvasó számára a novellát! A csapat egyik tagja 2 percben mutassa be az osztálynak a közös munka eredményét!

Keressenek a novellában archaikus kifejezéseket, és írják a füzetükbe az adott szavak mellé, mi a mai megfelelőjük! Beszéljék meg, miért fontos, hogy ennyi archaizmust használ a novella! A csapat egyik tagja 2 percben mutassa be az osztálynak a közös munka eredményét!

A fentiek kifejezetten az írásbeli középszintű érettségire felkészítő feladatok, amelyek egy műnek egy adott szempont szerinti elemzését gyakoroltatják. Ha célunk az, hogy a kimenetre, a négy éven át emlegetendő megmérettetésre kondicionáljuk a diákokat már 10. osztályban, akkor érdemes kissé tankönyv- és munkafüzetközpontúnak maradni. De nem kizárólag az érettségiorientált óraszervezésen, hanem az iskolatípuson is múlik ez a döntés.

Ha viszont az írásbeli érettségi szempontrendszerétől némileg elszakadó feladatokkal szeretnénk motiválni a diákokat, akkor a következő ötletek felé is érdemes elindulnunk, és az irodalom vagy Jókai iránt kevésbé érdeklődő osztályban ezekre is építhetünk:

Írjanak egy rövid, 3-6 mondatos bulvárhírt *A huszti beteglátogatók* alapján! Legyen minél kattintásvadászabb, provokatívabb a cím és a megfogalmazás!

Készítsenek 3 mémet a novella alapján!

Készítsenek egy legalább 6 kérdéses villáminterjút valamelyik szereplővel!

Készítsenek egy elképzelt interjút Jókaival *A huszti beteglátogatókról*!

Értékeljék közösen a művet egy ötös skálán, értékelésüket átlagolják, majd foglalják össze szövegesen is 5-10 mondatban!

Írjanak 5 olyan kérdést a novellához, amely a csapat által nem vagy kevésbé érthető részre vonatkozik, és amelyekre választ szeretnének kapni a többiektől!

A 16-17 éveseket még intenzívebben lehet bevonni saját tanulási folyamatuk szervezésébe, mint a Jókaival foglalkozó hetedikeseket. Az elemzésen túli tankönyvi tanulnivaló feldolgozását – akár a fentebb is említett online kvízek segítségével – szinte teljesen a tanulókra bízhatjuk. Ez olyan formában valósítható meg, hogy az osztály egyik része tesztet állít össze az osztály másik felének. Az osztály két része párhuzamosan is végezheti ezt a munkát: amíg az egyik csoport az életrajzra és a legfontosabb fogalmakra koncentrál, addig a másik a reformkort és Jókai kortársait helyezheti a kvíz középpontjába. De a tudás megszerzésére, elmélyítésére alkalmas egy egyszerűen elkészíthető Google Űrlap is, sőt elektronikai eszköz híján a füzet is.

A kvíz vagy a feladatlap kitöltésével a diákok a szövegértést gyakorolják, amely a középszintű írásbeli érettségi első részére készíti fel őket, így fontos, hogy a kérdések tananyagból

való kikeresésére maradjon elég idő. Az egyes kvízek a későbbiekben jól használhatók az összefoglalásnál, az érettségire készüléskor. Ebben az esetben tehát nem az ellenőrzésre esik a hangsúly, hanem azoknak az adatoknak a feldolgozására, megismerésére, amelyeket a Nemzeti Alaptanterv és a kerettantervek megkövetelnek a diákoktól.

Vannak ezen a téren radikális tanárok, akik az információfeldolgozását, ismeretszerzést olyan mértékben számúzik az órájukról, hogy a diákoknak egy előre gyártott tesztort kell kitölteniük otthoni keretek között, és akkor számít megtanultnak az anyag, ha legalább 80% felett teljesítenek (a feladatlap kitöltését korlátlan számban lehet ismételni). Így a tanórai munka kizárólag a műelemzésre épül, és az ismeretközpontúság minimálisra csökken az irodalomórákon, ahol a felszabaduló időt olvasásra (annak pótlására) és a szövegközpontú megközelítésekre építhetjük.

Ahhoz azonban, hogy hatékony módszereket, munkaformákat találjunk, ismerni kell a csoportot, az egyes tanulók irodalomhoz fűződő viszonyát és nem utolsó sorban azt a világot, amelyben a gyerekek mozognak. Egy tanárnak képben kell lennie a legfontosabb digitális felületekkel, amelyeken a diákok kommunikálnak egymással, ahol idejük jelentős részét töltik. Egy nyitott pedagógus nem ellenséget, hanem szövetségest lát a mobiltelefonban, a táblagépben és a laptopban, az online felületekben és műfajokban. Ha a diákok megérik ezt a hozzáállást, ők is rögtön motiváltabbakká válnak. Így nem is igazán a diákokon, hanem a tanárokon múlik, hogy megtalálja-e a helyét Jókai a XXI. századi oktatásban. A modern pedagógia néhány fent ismertetett megközelítése olyan lehetőségeket kínál, amelyekkel könnyebben felkelthető a diákok érdeklődése, ha képesek vagyunk elfogadni azt, hogy nem egy Jókai-nagyregény ismerete tesz valakit magyarabbá, hanem az az élmény, amelyet egy irodalomórával szerezhetünk nekik.